

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ТЕЛЕЖУРНАЛІСТІВ

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до фахової підготовки тележурналістів. Роль тележурналістів як носіїв певних поглядів у суспільстві виняткова. Як існує залежність між інтелектуальним та моральним розвитком вчителя і рівнем освіти учнів, так і позитивний вплив телебачення на телеглядачів залежить від професіоналізму, внутрішніх моральних якостей, етичних цінностей, професійної культури тих, хто створює телевізійні програми.

Аналіз фахової підготовки майбутніх тележурналістів, дослідження рівня їх професійної культури дає змогу зробити припущення про те, що формуванню професійної культури майбутніх тележурналістів сприятиме забезпечення певних педагогічних умов, які спрямовані на стимулювання викладачів до творчої роботи і студентів до професійного самовдосконалення. Разом з тим, ці умови вимагають комплексної реалізації, адже вони взаємопов'язані і не можуть діяти ізольовано одна від одної.

Під педагогічними умовами багато дослідників (В. Андреев, В. Ледньов, В. Ляудіс) розуміють сукупність об'єктивних можливостей, обставин і заходів, які супроводжують освітній процес, що певним чином структуровані й спрямовані на досягнення мети.

Мета статті – висвітлення педагогічних умов формування професійної культури тележурналістів.

Перш ніж розробляти педагогічні умови, ми повинні визначити основні концептуальні ідеї, як сукупність теоретичних положень, що визначають стратегію та тактику нашого наукового пошуку. Перше концептуальне положення ми пов'язуємо з необхідністю докорінної зміни застарілих підходів у навчально-виховному процесі, створення інтерактивного навчального середовища, використання психолого-педагогічних механізмів та інших інформаційних технологій, націлених на розкриття особистісного потенціалу майбутніх тележурналістів, зміни ролі педагога з головного носія інформації на помічника студентів у їхньому науковому пошуку, співавтора педагогічного процесу, де студент і викладач виступають партнерами, надання студентам можливостей вибору в досягненні мети розвитку професійної культури.

Друге концептуальне положення визначає мету реалізації професійної культури в професійній діяльності майбутніми тележурналістами як зміну самосвідомості особистості в когнітивній та емотивній сферах особистісного зростання, що відзначатиметься в усвідомленні своєї професійної самоцінності через процес фахової підготовки; самоідентифікації через здійснення самопізнання своєї особистості; подоланні традиційних професійних стереотипів через здійснення критичного самоаналізу професійної ролі поведінки; формуванні професійної чутливості через створення структури емоційно-оцінних суджень щодо значущості педагогічної проблематики в професійній діяльності; прагненні до самореалізації й самовдосконалення через розвиток здібностей щодо підвищення морально-професійного світогляду.

Керуючись вихідними концептуальними положеннями, результатами нашого дослідження, ми розробили модель формування професійної культури майбутнього тележурналіста, яка включає такі педагогічні умови.

Перша педагогічна умова формування професійної культури майбутніх тележурналістів полягає в забезпеченні стійкої мети й позитивної мотивації майбутніх тележурналістів в оволодінні професійною культурою. З цією метою на кожному занятті акцентувалася увага на важливості та значущості професійної культури, її компонентів для подальшої професійної діяльності. Забезпечити позитивну мотивацію майбутніх тележурналістів в оволодінні професійною культурою – нелегка справа. Традиційні прийоми тут не підійдуть, потрібні активні методи (гра, змагання, “круглий стіл”, дебати, дискусії, заохочення, самостимулювання), щоб викликати в студентів інтерес до професійної культури. Пізнавальні інтереси у студентів формуються під впливом емоційних чинників. Для створення емоційної ситуації важливим є вдало підібрані приклади з професійної діяльності тележурналістів, їх переваги та недоліки.

Друга педагогічна умова формування професійної культури майбутніх тележурналістів – це організація навчального середовища на засадах педагогічної аксіології, гуманізації, особистісно орієнтованого, імітаційно-ігрового підходів, створення творчого середовища. В рамках нашого дослідження ми визначаємо навчальне середовища як суб’єкт-суб’єктну взаємодію викладача і студента, ефективний засіб організованого цілеспрямованого впливу, яке має більшу силу, ніж традиційне навчання. У контексті розв’язання завдань щодо формування професійної культури ми виділяємо: 1) принцип аксіології, який відображає педагогічні цінності у зв’язку між собою, з соціальними й культурними факторами та структурою особистості [1]; 2) поєднання різноманітних методів і форм проведення занять; 3) спільну творчу роботу викладача та студента; 4) забезпечення сприятливого психологічного клімату в навчальних групах тележурналістів. Використання ділових ігор, диспутів, міні-конференцій, круглих столів розвивають та поглиблюють професійні знання, формують творче професійне мислення, реалізують міжпредметні зв’язки, виробляють уміння самостійно приймати рішення в тій чи іншій змодельованій професійній ситуації.

Третя педагогічна умова полягає в цілеспрямованому формуванні компонентів професійної культури, у розвитку вмінь використовувати психолого-педагогічні механізми телевізійного впливу, педагогічні принципи побудови телепрограм. Під психолого-педагогічними механізмами телевізійного впливу ми розуміємо властивості особистості тележурналіста, а також сукупність методів, засобів, прийомів, які він використовує у професійній діяльності з метою пізнавального, виховного та просвітницького впливу на телеаудиторію. Структура психолого-педагогічних механізмів телевізійного впливу має дві складові: 1) особисті властивості тележурналіста: професійний імідж, природна обдарованість (харизматичність), нахили, авторитет, креативність; 2) технологія передачі телеінформації (телевізійний приклад, телеінформування, телепереконавання, теленавіювання, телевізійна дискусія, телевізійна гра).

Педагогічні принципи побудови телепрограм ґрунтуються на зафіксованих у педагогіці принципах виховання та навчання, а саме: доступності телеінформації; наочності, образності; гуманізму; цілеспрямованості та ідейності; підпорядкування телевізійної інформації цілям виховання, навчання, всебічного розвитку телегляда-

чів; компетентності телеведучих; показу в телепередачах пріоритету духовного над матеріальним; принцип етнізації, принцип урахування державних та національних інтересів. Домінуючими для студентів при створенні їх майбутніх телепередач мають стати принцип виховального середовища – формування єдиного соціокультурного просвітницько-виховного телепростору, в якому головними є цивілізаційні норми моралі, загальнолюдські цінності, широке коло корисної пізнавальної телеінформації. Важливим також є принцип культуровідповідного телебачення. При виділенні останнього ми виходили з принципу культуровідповідної педагогіки інформаційної епохи, який обґрунтовано соціальним педагогом А. Рижановою та який ми перенесли на ґрунт телебачення. Спираючись на думку вченого, зазначимо, що в нових умовах сучасне телебачення, як і педагогіка, повинно керуватися “не політичними, економічними, а саме культурними потребами гармонізації соціальних цінностей соціальних суб’єктів...” [2, с. 36].

Досвід підтверджує, що в процесі рольових ігор студенти краще засвоюють психолого-педагогічні механізми телевізійного впливу та педагогічні принципи побудови телепрограм. Стисло викладемо технологію їх проведення.

Спочатку здійснюється “підготовка” студентами відеоматеріалів, телепередач, короткометражних фільмів за заздалегідь розробленими сценаріями. При цьому з метою творчого змагання один міні-сценарій можуть втілювати декілька “команд”. Їх трактування порівнюють, обговорюють переваги та недоліки. Після цього між учасниками розподіляються ролі тележурналістів, телережисерів. Перед учасниками ставлять конкретні завдання: “тележурналістські” (“провести” телепередачу, інтерв’ю, репортаж з місця подій, використовуючи педагогічні принципи побудови телепрограм, психолого-педагогічні механізми), “телережисерські” (загальне керівництво “ходом” телепередачі згідно з розробленим міні-сценарієм, спостереження за наявністю в “тележурналістів” компонентів професійної культури). На наступному етапі рольових ігор здійснюється функціонально-рольове спілкування. Учасникам надається якомога більший простір для фантазії, уявлення, формальних пошуків, демонстрування компонентів професійної культури.

Здійснюється соціально-психологічний тренінг для зміцнення та вдосконалення професійних умінь і навичок. Кожен етап навчання супроводжується індивідуальними й груповими консультаціями та самостійною роботою студентів. Роль керівника гри (викладача) у процесі виконання студентами подібних завдань полягає в такому: здійснення контролю за ходом гри; спостереження за виконанням ролей, фіксація наявності компонентів професійної культури, адекватне застосування психолого-педагогічних механізмів, використання педагогічних принципів побудови телепрограм; корекція ходу виконання завдань; організація обговорення результатів та їх оцінювання.

Четвертою педагогічною умовою формування професійної культури майбутніх тележурналістів є здійснення педагогічного моніторингу, який полягає в систематичному одержанні викладачем об’єктивної інформації про хід навчальної діяльності студентів. Контрольні роботи, творчі завдання, тестування передбачають визначення рівня якості знань: їх повноти, систематичності, усвідомленості, а також рівня сформованості компонентів професійної культури, що дає змогу коригувати навчальний процес, повертатися до не зрозумілого студентам матеріалу.

П’ятою педагогічною умовою формування професійної культури майбутніх тележурналістів є залучення студентів до активної діяльності на регіональних теле-

каналів, яка потім обговорюється та аналізується на заняттях. Крім цього, вдосконалення програми практики студентів-тележурналістів – теж потужний чинник розвитку їх професійної культури. Вдосконалення програми практики полягає в тому, що студенти у своїх звітах глибоко аналізують свою професійну діяльність, виділяють позитивні та негативні моменти, те, над чим потрібно ще працювати, вдосконалювати. Крім цього, відеоматеріали, які вони приносять з практики, слугують конкретною основою для аналізу професійних умінь, професійних та особистісних якостей.

Шостою педагогічною умовою формування професійної культури майбутніх тележурналістів є створення належних умов і відповідних стимулів для самостійної роботи студентів, самоосвіти й самовиховання, рефлексії. Самоосвітня робота студента починається із самоусвідомлення – усвідомлення себе як майбутнього тележурналіста з високим рівнем професійної культури. Важливим елементом самовиховання є самопізнання – пізнання сильних і слабких сторін своєї професійної культури. Підвищення рівня професійної культури майбутнього студента відбувається через самоосвіту, чому сприяють систематичне читання журналістської літератури, здобуття нових знань, пізнавальне спілкування з викладачами й тележурналістами-практиками, робота на телеканалі. Важливим регулятором самоформування професійної культури є самооцінка, від якої залежить ставлення до своїх успіхів і невдач.

Висновки. У сукупності перелічені педагогічні умови забезпечують оптимізацію управління процесом формування професійної культури майбутнього тележурналіста, сприяють максимальному розкриттю його творчих можливостей.

Література

1. Философский энциклопедический словарь / гл. редакция : Л.Ф. Ильичёв, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев и др. – М. : Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.
2. Рижанова А.О. Развитие социальной педагогики в социокультурном контексте : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.05 “Соціальна педагогіка” / А.О. Рижанова. – Луганськ, 2005. – 44 с.

До уваги авторів

- Збірник включено до переліку фахових видань з педагогіки згідно з Постановою Президії ВАК України від 8 вересня 1999 р. № 01-05/9.
- Збірник виходить 4 рази на рік: 2 випуски – червень, 2 випуски – грудень. Статті до збірника приймаються до 1 березня і до 1 жовтня відповідно.
- Збірник наукових праць регулярно розсилається до бібліотек за списком, установленим ВАК України.
- До друку приймаються неопубліковані раніше роботи обсягом 0,5–1 авторських аркушів українською, російською або англійською мовою.
- Кожна наукова стаття, подана до збірника, повинна мати такі елементи: постановка проблеми в загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими й практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми й на які орієнтується автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми; формулювання мети статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження й перспективи подальших розробок у цьому напрямі; література за алфавітом (оформляти слід згідно з вимогами бібліографічних описів); підпис автора і дата.
- Технічні вимоги до оформлення статей:
- Стаття має бути набрана в текстовому редакторі Microsoft Word. Поля з усіх боків – 20 мм. Шрифт – Times New Roman 14 з інтервалом 1,5. Кількість таблиць, формул та ілюстрацій має бути мінімальною і застосовуватися у статті лише тоді, коли це значно покращує її зміст порівняно з текстовою формою викладу. Посилання на літературу подавати безпосередньо в тексті у квадратних дужках, зазначаючи порядковий номер джерела, під яким воно внесено до списку літератури, та через кому конкретну сторінку.
- Якщо рукопис статті підготовлено у співавторстві, то на окремому аркуші слід чітко визначити особистий внесок кожного автора у створення рукопису та посвідчити це своїми підписами.
- При передрукуванні матеріалів посилання на збірник наукових праць **“Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки”** обов'язкове.
- Паперовий варіант, підписаний автором, ідентичний набраному в електронному варіанті, довідка про автора на окремому аркуші (прізвище, ім'я, по батькові повністю, відповідно до паспортних даних, адреса, телефони з кодом міста, e-mail, науковий ступінь, вчене звання, посада, установа) передаються головному редакторові або надсилаються за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Гоголя, 100, Інститут післядипломної освіти Класичного приватного університету, кафедра управління навчальними закладами і педагогіки вищої школи, головний редактор збірника наукових праць “Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки”.
- Телефон для довідок: 8(0612)60-31-47.